

Ірина Костяна,
студентка Київського національного
лінгвістичного університету

УДК 347.45/.47

Шахрайські схеми при посередництві у вступі до закордонних вищих навчальних закладів

Щороку після отримання бакалаврського рівня освіти перед мільйонами українських студентів постає безліч актуальних питань щодо реалізації отриманих знань, умінь та навичок у трудовій діяльності або ж удосконалення своєї професійної підготовки до рівня магістра. Оскільки законодавство України має тенденції щодо оптимізації різних сфер діяльності, стають розповсюдженими випадки, коли до працівників висуваються вимоги щодо магістерського рівня освіти, адже особи з таким рівнем підготовки потенційно мають більше переваг, аніж працівники з рівнем освіти бакалавра. Саме тому більшість студентів вирішують продовжувати навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра. У цьому контексті виникає запитання чи отримати магістерську освіту у вітчизняному вищому навчальному закладі (далі – ВНЗ) чи спробувати свої сили в закордонному ВНЗ?

Студенти, які обрали шлях, пов'язаний зі вступом до закордонного вищого навчального закладу мають певні труднощі з процедурного аспек-

ту вступу, адже необхідно з'ясувати всі необхідні умови, документи, строки, ризики, переваги і недоліки та багато іншого. Особа, яка має намір отримати освіту за кордоном, може самостійно пройти процедуру вступу або ж довіритись юридичним особам, діяльність яких зосереджена саме на вищезгаданих питаннях. Проте, як свідчить практика, такі юридичні особи не завжди мають намір чесно виконати свої обов'язки відповідно до договору, який забезпечує посередництво у вступі до закордонного вищого навчального закладу. Саме тому виникає потреба у виробленні систематизованого підходу щодо перевірки законності діяльності відповідних юридичних осіб та детального аналізу відповідних угод, що забезпечить попередження та протидію шахрайства у сфері надання послуг з посередництва під час вступу до закордонних ВНЗ.

Йдеться, зокрема, про методологічні підходи до визначення та протидії шахрайству в сфері надання посередницьких послуг, які за своєю специфікою галузево належать до Цивільного права України. У вітчиз-

няній юридичній літературі акцентовано увагу на питаннях посередництва у працевлаштуванні закордоном такими дослідниками, як Е. Лібанов, О. Малиновська, С. Мельник, Н. Марченко, С. Фомін та ін. Однак проблемним питанням посередництва при вступі до закордонних ВНЗ, а особливо визначення злочинних механізмів у цій сфері діяльності, не приділяється достатньо уваги. Ось чому, метою статті є теоретична розробка систематизованого підходу щодо протидії шахрайству у сфері здійснення юридичними особами посередництва у вступі до закордонних ВНЗ.

Метою дослідження є комплексне вивчення сфери надання послуг з посередництва у вступі до закордонних вищих навчальних закладів, аналіз правового регулювання, виявлення шахрайських схем та вироблення спеціальної методики щодо протидії шахрайства у відповідній сфері.

На етапі сучасного розвитку суспільства з'явилися нові інститути надання послуг, з-поміж них можна виокремити інститут посередництва у наданні освітніх послуг, послуг при працевлаштуванні тощо.

Якщо особа має на меті вступ до закордонного вищого навчального закладу та вирішила скористатися послугами компаній-посередників, які забезпечують супровід у такому вступі, слід бути дуже обачливим, оскільки не завжди такі юридичні особи провадять свою діяльність доброчесно, а особа, яка має намір звернутись до такої компанії, може бути зазнати колосальних збитків.

Тому особі, яка має намір скористатись послугами з посередництва щодо вступу до закордонного ВНЗ, варто дотримуватись певних умов:

1. Перш за все, перед особистою зустріччю з представником компанії-посередника, слід перевірити дані про компанію, задля з'ясування чи існує така компанія взагалі. У цьому випадку в нагоді стає офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України [1], в розділі безкоштовний запит на

пошук інформації щодо юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань, який здійснюється відповідно до статті 11 Закону України « Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [2].

При дослідженні інформації, яка розміщена на веб-сайті, особливо слід звернути увагу на дату запису в Єдиному державному реєстрі про проведення державної реєстрації відповідної юридичної особи, дані про розмір статутного капіталу та про дату закінчення його формування, перелік засновників (учасників) юридичної особи, види діяльності відповідно до кодів КВЕДів.

Об'єктивний аналіз вищезгаданих даних дасть можливість з'ясувати як довго компанія існує на ринку послуг, адже якщо термін її існування досить невеликий, наприклад, рік чи два, навряд чи компанія зможе надати якісні послуги з причини відсутності досвіду у цій сфері. Якщо розмір статутного капіталу юридичної особи дорівнює 10 000 гривням та менше, це може свідчити про низьку ймовірність відповідальності юридичної особи внаслідок несприятливих умов. За умови, що перелік засновників (учасників) відповідної юридичної особи дорівнює декільком особам, ймовірно не багаточисельним є й персонал юридичної особи, тому можлива швидка її ліквідація внаслідок шахрайських схем. Інформація про проголошені види діяльності в статуті компанії засвідчує про дійсність надання послуг.

2. Другим кроком є особиста зустріч з уповноваженою службовою особою, яка представляє інтереси компанії-посередника у вступі до закордонного вищого навчального закладу в офісі цієї компанії. Слід ознайомитись з оригіналом договору про співпрацю відповідної юридичної особи з закордонним вищим навчальним закладом, до якого прагне вступити особа-отримувач послуг. Як правило, відсутність такого договору

свідчить про досить малу ймовірність законної діяльності юридичної особи та достовірність запропонованих послуг.

Якщо юридична особа пропонує додатково повне або часткове працевлаштування на період навчання в закордонному вищому навчальному закладі, то відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. №1060 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з працевлаштування за кордоном» [3], така юридична особа має надати копію документа, що підтверджує факт реєстрації іноземного суб'єкта господарювання в державі місцезнаходження та копію дозволу (ліцензії) на працевлаштування іноземних громадян, виданого уповноваженим органом держави працевлаштування роботодавцеві, якщо такий документ передбачено законодавством такої держави.

3. Третім кроком є детальне вивчення закордонного вищого навчального закладу, до якого забезпечується вступ. Бажано отримати всю необхідну інформацію через офіційний веб-сайт відповідного університету. Спочатку слід дізнатися чи приймає цей університет до своїх лав іноземних студентів. Також варто звернути увагу на форму навчання, а саме на можливість навчання на бюджетній чи контрактній основі. Доцільно дослідити весь перелік факультетів та напрямків навчання відповідно до особистого вподобання особи та іншу необхідну додаткову інформацію, таку як вступ на конкурсній основі, на основі складення іспиту, необхідність складення іспиту на знання іноземної мови для навчання в відповідному іноземному інституті і т.п.

4. Після того, як будуть з'ясовані вищезгадані формальності щодо реального існування та законних основ діяльності юридичної особи, та її проінформованості в напрямку освітньої діяльності закордонних вищих навчальних закладів, найголовнішим

етапом залишається підписання договору про надання послуг. І лише від того, наскільки юридично вірно та законно він складений залежить виконання обов'язків за цим договором та можливість захисту своїх прав у суді, за умови порушення вказаних умов в договорі. Простим прикладом в цьому контексті може бути наступний: якщо в договорі не зазначено якоїсь істотної умови, то особа, яка зазнала збитків, не може пред'являти позов до суду задля захисту своїх прав за обставини відсутності такої істотної умови. Саме тому надалі ми визначимо всі істотні умови, які забезпечать вступникові гарантії виконання умов договору та можливість реального захисту своїх прав у суді.

Як правило, шахраї у відповідній сфері задля захисту свого становища, створюють невеликі за обсягом договори приблизно до 10 сторінок, посилаючись на шаблонність відповідних договорів для такої діяльності у відповідності до глави 63 Цивільного кодексу України [4]. У цьому контексті влучно висловився Зауляк І. І., що практика укладення типових договорів з визначенням у них істотних умов, зокрема, за участю фізичних осіб – споживачів, має формуватися таким чином, щоб суб'єкти господарської діяльності не могли встановлювати в договорах умови, що порушують права споживачів, ставлять їх у невідгдане становище [5, с. 33]. Тому варто наголосити, що кожні правовідносини є індивідуальними, і тому вважається необхідним зазначати в договорі всі можливі побажання, права, обов'язки, особливі умови і т.п.

Тож наступним етапом є ознайомлення з договором, який юридична особа пропонує підписати. Згідно з чинним законодавством, умовно розділимо договір на такі частини як: назва, сторони, загальні положення, зміст надання послуг, обов'язки сторін, плата за надання послуг, вирішення спорів, відповідальність сторін, дія договору, прикінцеві поло-

ження та проаналізуємо кожне з цих положень.

4.1. Перш за все слід звернути увагу на назву такого договору, він категорично не має містити такий зміст як «Договір про надання консультаційно-інформаційних послуг». Практика свідчить про неодноразове найменування договору таким чином, та випадки пов'язані з шахрайством, адже коли договір містить таку назву, то юридична особа – виконавець буквально продає особі – замовнику інформацію, а не фактичні послуги щодо посередництва у вступі. Законодавство України не містить конкретних вимог щодо того, як саме мають називатися відповідні договори, проте законодавство містить вимоги, щодо того як повинні називатися схожі види договорів, а саме «Договір про надання послуг з посередництва у працевлаштуванні закордоном» [3], тож проводячи аналогію закону можна заповнити цю прогалину, взявши до уваги схоже вирішення проблеми, і тому вважаємо за необхідне називати вище згадані договори таким чином «Договір про надання послуг з посередництва у вступі до вищого навчального закладу закордоном». Наголошуємо, для того щоб договір був ефективний бажано вказати в назві договору до якого саме університету забезпечується вступ, наприклад, «Договір про надання послуг з посередництва у вступі до Жилінського університету в Словаччині», «Договір про надання послуг з посередництва у вступі до Краківського економічного університету в Польщі» або «Договір про надання послуг з посередництва у вступі до університету Карлова в Чехії» і т.п.

4.2. Сторони в договорі повинні бути зазначені у реальній відповідності до їхнього існування. Компанія – виконавець повинна мати назву та на такій мові, яка зазначена при реєстрації. Всі інші сторони, які можуть бути зазначені в договорі, повинні бути згадані на початку та уособлені, наприклад як, треті сторони. Знехту-

вання цими умовами може призвести до заміни обов'язків на користь інших осіб.

4.3. Загальні положення покликані містити вичерпний перелік запропонованих послуг Виконавцем та інші пов'язані з цим відносини. Варто відзначити, що тут повинні міститися такі умови, як інформування про порядок та умови навчання, отримання візи, перебування закордоном, організація допомоги в оформленні документів, потрібних для виїзду для навчання та для вступу в конкретний навчальний заклад на конкретну спеціальність, забезпечення необхідних мовних курсів для навчання в відповідному університеті, інформування про всі додаткові витрати і т.п.

Також тут може бути зазначено про видачу акту отриманих послуг, при підписі Замовником якого він підтверджує фактичне отримання всіх послуг передбачених договором та відсутність претензій а також строк договору.

4.4. Пункт щодо змісту надання послуг повинен розширювати поняття зазначені в загальних положеннях. Тому, тут необхідно зазначити істотні умови, такі, як : отримання візи, апостилізація, нострифікація, відкриття банківських рахунків, забезпечення медичного страхування, отримання відповідних довідок від державних служб, наприклад довідка про несудимість з поліції та підготовка всіх інших документів які необхідні для вступу. У цьому контексті має бути зазначено про дату початку та кінця, інтенсивності, розпорядку та особливостей забезпечення мовними курсами, за умови якщо компанія – посередник пропонує таку послугу. Також якщо компанія, запропонувала Замовнику можливість часткового або повного працевлаштування на період навчання, має бути зазначено де саме, з якого та по який період , які обов'язки повинні виконуватися, за яку плату та інше.

4.5. В розділі про обов'язки сторін має міститися інформація про те,

що Виконавець бере на себе зобов'язання та забезпечує повністю вступ до відповідного університету, за умови що цей вступ передбачає лише подачу необхідних документів, у такому випадку у разі відмови закордонного вищого навчального закладу з причини неправильної або неповної підготовки документів сторона виконавець несе відповідальність. У разі, коли вступ передбачає складання вступних іспитів на конкурсній основі або інше, то умова щодо зобов'язання та відповідальності сторони виконавця може не зазначатися. Обов'язково має бути присутня умова про якісне та добросчесне надання послуг компанією – виконавцем запропонованих послуг. Замовник, в свою чергу, зобов'язується надати всі необхідні документи для вступу та своєчасно оплатити відповідну суму.

4.6. Плату за надання послуг розумно розділити на дві частини: першу заплатити одразу щоб необхідні документи почали оформлятися, а другу – коли закордонний університет надішле офіційний лист про зарахування особи, яка має намір вступити в цей університет, за умови коли вступ залежить лише від подачі документів, в разі коли вступ обумовлений вступними іспитами та спеціальним конкурсом доцільно буде сплатити другу суму після того коли Виконавець подав всі необхідні документи, та Замовник допущений до вступних випробувань. Наголошуємо, якщо Виконавець вимагає повну суму до сплати, або при умові поділу всієї суми на 2 частини, другу суму до дати зарахування або допущення до вступних випробувань у закордонний університет, такі дії можуть свідчити про ймовірність шахрайського наміру заволодіння коштами замовника, без виконання умов договору до кінця.

4.7. Розділ щодо вирішення спорів має містити такі обов'язкові та засадничі положення, як можливість вирішення спору сторонами шляхом переговорів та в судовому порядку.

4.8. Пункт про відповідальність сторін може вказувати на специфічність внесення другої частини суми замовником та особливі штрафні санкції з боку виконавця за несвоечасність або не сплату такої суми. Варто відзначити що штраф як приклад у вигляді 300% є надто високим, тому необхідно домовлятися про більш менші заходи забезпечення зобов'язання і знизити їх до 200% або забезпечення накопичення пені щоденно. Проте слід наголосити і на порушенні або невиконанні або на неналежному виконанні умов договору виконавцем та забезпечити таку саму міру відповідальності як і для замовника.

4.9. Дія договору має вказуватися відповідно до чинного законодавства, а саме – починатися з моменту підписання договору та закінчуватися з моменту підписання акту отриманих послуг. Проте закінчення строку договору не звільняє сторону яка його порушила від відповідальності. В цьому пункті також має міститися положення про зміну договору за домовленістю двох сторін та заборона зміни договору односторонньо.

4.10. Прикінцеві положення можуть проголошувати повне усвідомлення сторонами підписаного договору, правильне внесення сторонами всіх необхідних реквізитів, втрату юридичної сили попередніх переговорів, листувань та інших домовленостей між сторонами. Тому варто бути обачливим в тому, що всі ключові послуги, права та обов'язки були занесені в договір, в іншому випадку вони втратять юридичну підтримку.

5. Одним з важливих елементів юридичних формальностей є додаток до договору, який досить часто оформлюється шахраями лише з підписом та печаткою виконавця або навіть без такого та зовсім не згадується або згадується під іншою назвою в договорі. Такий зміст речей дозволяє змінити текст додатку в будь який момент, без повідомлення про це замовника, адже його підпису там нема. Слід наголосити на тому, якщо

до договору має додаватися додаток, він обов'язково повинен бути зазначений в основному договорі та називатися наступним чином «Додаток № 1 до Договору про надання послуг з посередництва у вступі до вищого навчального закладу закордоном» та бути підписаним двома сторонами.

6. Для того, щоб компанія – посередник могла представляти інтереси вступника у відповідних інституціях, має бути складена довіреність. В цьому документі слід звернути увагу на конкретний та вичерпний перелік прав, якими уповноважується компанія – посередник та дату початку та закінчення довіреності.

Отже, дослідивши необхідні етапи щодо перевірки даних про діяльність юридичної особи – посередника, інформування з приводу освітніх послуг та укладення відповідних основних документів у сфері надання послуг з посередництва у вступі до закордонних вищих навчальних закладів, ми проаналізували та систематизували шахрайські схеми, які могли б завдати збитків вступнику та створили послідовні кроки, які стануть у нагоді при виявленні недобро-

чесних умов та при прийнятті юридично-правильного рішення.

Виходячи з аналізу вищевикладеного матеріалу вважається за потрібне закріпити на законодавчому рівні поняття «Договір про надання послуг з посередництва у вступі до вищого навчального закладу закордоном», щоб мінімізувати кількість шахрайських схем, пов'язаних з найменуванням відповідного документу, як «Договір про надання консультативно-інформаційних послуг», що в свою чергу об'єктивно не відображає зміст такого договору. Також пропонується закріпити вищезгадані істотні умови на законодавчому рівні, шляхом внесення змін до Цивільного кодексу України, оскільки практика свідчить про неодноразове маніпулювання юридичними особами-посередниками умовами договору, у зв'язку з відсутністю чітко визначених законодавчих норм, що створює вільний та безкарний простір для шахраїв.

Результати дослідження відповідної наукової статті можуть стати основою для подальших наукових напрацювань у сфері посередництва щодо надання освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. *Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>
2. *Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань* : Закон України від 15.05.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №31-32. с. 263
3. *Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні закордоном* : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1060 // Офіційний вісник України. – 2015 р. – № 102. – стор. 86, стаття 3522, код акту 79959/2015
4. *Цивільний кодекс України: Закон України зі змінами та доповненнями станом на 3 вересня 2014 р.:(відповідає офіційному текстові)* – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 318 с.
5. *Зазуляк І. І.* Істотні умови договору: теоретичний аспект : дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Зазуляк Іван Іванович – К., 2009. – 180 с.

Костяна І. М. Шахрайські схеми при посередництві у вступі до закордонних вищих навчальних закладів

Стаття присвячена висвітленню змісту та сутності проблем пов'язаних з посередництвом у вступі до закордонних вищих навчальних закладів. Проаналізовано основні підходи до з'ясування шахрайських схем та шляхи їх уникнення. Автор акцентує увагу на способах протидії шахрайським махінаціям в сфері посередництва при отриманні закордонних освітніх послуг.

Ключові слова: закордонний вищий навчальний заклад, шахраї, шахрайські схеми, компанія-посередник, вступник, освітні послуги, юридичні формальності

Костяная И. Н. Мошеннические схемы при поступлении в зарубежные высшие учебные заведения

Статья посвящена освящению содержания и сущности проблем связанных с посредничеством в поступлении в заграничные высшие учебные заведения. Проанализированы основные подходы к выяснению мошеннических схем и пути их избежания. Автор акцентирует внимание на противодействии махинациям в сфере посредничества по получении образовательных услуг.

Ключевые слова: заграничное высшее учебное заведение, мошенник, мошеннические схемы, компания - посредник, поступающий, образовательные услуги, юридические формальности

Kostyana I. Fraudulent schemes of mediation in entering foreign higher education institutions

Article is devoted to the nature and content of problems connected with mediation in entering foreign higher education institutions. Main approaches to the detection of fraudulent schemes and ways of their avoiding are analyzed. The author focuses on the opposition about manipulation in field of receiving foreign educational services.

Key words: foreign higher education institution, fraudsters, fraudulent schemes, intermediary company, entrant, educational services, legal formalities